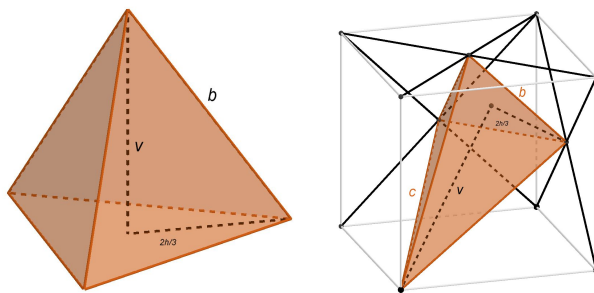

Matematika 1 (4. 2. 2026.): 1. i 5. zadatak

Zadatak 1. Drvodjelja iz dviju drvenih kocki čiji bridovi su duljine a izrezuje tros-trane piramide. Iz jedne kocke izrezat će pravilni tetraedar čiji bridovi su dijagonale strana (ploha) kocke, a vrhovi su mu četiri od osam vrhova kocke. Iz druge kocke će izrezati piramidu takvu da je njezin vrh u jednom vrhu A kocke, a vrhovi baze te piramide su u središtima triju strana (ploha) kocke koje ne sadrže vrh A . Po volji izračunajte ili omjer volumena ili omjer oplošja tih dviju piramida.

Rješenje. U izračunima se očito pojavljuju jednakokranični i jednakokračni trokuti, njihove visine i površine, pa ako ne znamo napamet, prvo treba (koristeći Pitagorin poučak) izvesti formule:

- Jednakokranični trokut sa stranicom duljinu x ima visinu duljine $h = x \frac{\sqrt{3}}{2}$ i površinu $P = x^2 \frac{\sqrt{3}}{4}$;
- jednakokračni trokut s osnovicom duljine x i krakovima duljine y ima visinu na osnovicu duljine $h = \frac{1}{2} \sqrt{4y^2 - x^2}$ i površinu $P = \frac{x}{4} \sqrt{4y^2 - x^2}$.

Omjer oplošja:

Bridovi pravilnog tetraedra izrezanog iz kocke imaju duljine $b = a\sqrt{2}$ (jer su to dijagonale strana kocke). Dakle, baza mu je jednakokranični trokut površine $B_1 = \frac{\sqrt{3}}{2} a^2$. Stoga mu je oplošje $4B_1$, tj.

$$A_1 = 2\sqrt{3}a^2.$$

Za drugu piramidu imamo (vidi sliku gore desno) da joj je baza jednakokranični trokut s bridom duljine b , a pobočke su joj jednakokračni trokuti s osnovicom duljine b i krakovima duljine c . S obzirom na pozicije vrhova baze u odnosu na kocku vidimo

da je $b = a\frac{\sqrt{2}}{2}$ pa je površina baze $B_2 = a^2\frac{\sqrt{3}}{8}$. Krakovi pobočki su pak hipotenuze pravokutnih trokuta s katetama a i $a\frac{\sqrt{2}}{2}$ pa je $c = a\sqrt{\frac{3}{2}}$. Stoga su površine pobočki $P_2 = a\frac{\sqrt{2}}{8}\sqrt{6a^2 - \frac{a^2}{2}} = a^2\frac{\sqrt{11}}{8}$, odnosno oplošje druge piramide je $A_2 = B_2 + 3P_2$:

$$A_2 = a^2 \frac{3\sqrt{11} + \sqrt{3}}{8}.$$

Dakle omjer oplošja je:

$$A_1 : A_2 = 16\sqrt{3} : (3\sqrt{11} + \sqrt{3}).$$

Omjer volumena:

Visina pravilnog tetraedra prolazi kroz jedan njegov vrh i težište nasuprotne strane, a ono težišnicu (koja je za jednakostranični trokut isto što i njegova visina) dijeli u omjeru 2 : 1 pa je (vidi sliku na prethodnoj strani gore lijevo) visina pravilnog tetraedra $v = \sqrt{b^2 - \frac{4}{9}h^2} = \sqrt{b^2 - \frac{12}{36}b^2} = b\frac{\sqrt{6}}{3} = a\frac{2\sqrt{3}}{3}$. Stoga mu je volumen

$$V_1 = \frac{1}{3}v B_1 = \frac{a^3}{3}.$$

Za drugu piramidu imamo (vidi sliku na prethodnoj strani gore desno) da joj je baza jednakostranični trokut s bridom duljine b , a pobočke su joj jednakokračni trokuti s osnovicom duljine b i krakovima duljine c . S obzirom na pozicije vrhova baze u odnosu na kocku vidimo da je $b = a\frac{\sqrt{2}}{2}$ pa je površina baze $B_2 = a^2\frac{\sqrt{3}}{8}$. Budući da je baza jednakostranična, visina v ove piramide iz vrha A prolazi kroz težište baze koje težišnicu duljine $h = a\frac{\sqrt{2}}{2} \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} = a\frac{\sqrt{6}}{4}$ dijeli u omjeru 2 : 1 pa je po Pitagorinom poučku $v = \sqrt{\frac{3}{2}a^2 - \frac{1}{6}a^2} = \frac{2\sqrt{3}}{3}a$. Stoga je volumen druge piramide

$$V_2 = \frac{1}{3}B_2v = \frac{1}{12}a^3.$$

Dakle, omjer volumena je

$$V_1 : V_2 = \frac{1}{3} : \frac{1}{12} = 4 : 1.$$

Zadatak 5. Iako su ranija istraživanja ukazivala da volumen V u ovisnosti o vremenu t pada eksponencijalno, istraživanje grupe znanstvenika sa Sveučilišta u Bremenu, Njemačka, su pokazala da se ne radi o jednostavnom eksponencijalnom procesu. Prema njihovom radu *The Apollonian decay of beer foam bubble size distribution and the lattices of Young diagrams and their correlated mixing functions* objavljenom 2006. u časopisu *Discrete Dynamics in Nature and Society*, ovisnost V o t dobro je opisana formulom

$$\frac{V(t)}{\text{mL}} = \exp\left(a - bt - ct^2\sqrt{t}\right),$$

gdje su a , b i c pozitivne konstante (ovisne o temperaturi, vrsti pive i čaši u koju je utočena). Također, uočili su da za neke vrste pive, primjerice *Beck's Pils*, se $V(t)$ do nekog trenutka t_1 može dobro aproksimirati s funkcijom oblika $V_1(t) = \exp(a_1 - b_1 t)$, a nakon nekog trenutka $t_2 > t_1$ s $V_2(t) = \exp(a_2 - c_2 t^2\sqrt{t})$ (s pozitivnim konstantama a_1, a_2, b_1, c_2). Pritom su za eksperiment s 20 mL pive *Beck's Pils* (u čaši od 100 mL i promjera 26 cm pri 24°C) dobili da je, do na mjerne jedinice, $a = 3,64$, $b = 4,34 \cdot 10^{-3}$, $c = 6,66 \cdot 10^{-7}$, $a_1 = 3,66$, $b_1 = 5,40 \cdot 10^{-3}$, $a_2 = 3,02$, $c_2 = 1,13 \cdot 10^{-6}$.

1. (2) Za konstante a , b , c , a_1 , b_1 , a_2 i c_2 uz iznose napišite korektne mjerne jedinice.
2. (15) U istom koordinatnom sustavu nacrtajte grafove funkcija V , V_1 i V_2 za *Beck's Pils* za $0 \leq t \leq 400$ s. Pritom možete kao poznatu koristiti činjenicu (čiji dokaz bi bio dosta dug) da je graf funkcije V konveksan za sve pozitivne t .
3. (3) Temeljem tih grafova procijenite vremena t_1 i t_2 . Pritom obavezno t_1 i t_2 označite i na vašoj slici s grafovima!

Rješenje.

(a) Konstante a , a_1 i a_2 su „čisti“ brojevi. Konstante b i b_1 imaju mjernu jedinicu s^{-1} . Konstante c i c_2 imaju mjernu jedinicu $s^{-5/2}$.

(b) S obzirom na to da smo fiksirali mjerne jedinice, nastavljamo korištenje formula bez njih. Treba nacrtati grafove od

$$V(t) = \exp\left(3.64 - 4.34 \cdot 10^{-3}t - 6.66 \cdot 10^{-7}t^2\sqrt{t}\right),$$

$$V_1(t) = \exp\left(3.66 - 5.40 \cdot 10^{-3}t\right), \quad V_2(t) = \exp\left(3.02 - 1.13 \cdot 10^{-6}t^2\sqrt{t}\right).$$

Uočimo da je domena sve tri funkcije skup $[0, +\infty)$. Oznaka za os apscisa je t/s , a za os ordinata V/mL . S obzirom na kontekst, a i s obzirom na formule, očito je da je os apscisa horizontalna asimptota za sva tri grafa. Sjecišta grafova s V/mL -osi redom (za V , V_1 , V_2) $\exp(3.64) = 38.1$, $\exp(3.66) \approx 38.9$ i $\exp(3.02) \approx 20.5$ (uzevši u obzir da su svi podaci s 3 značajne znamenke).

Najlakše je skicirati graf funkcije V_1 jer se radi o transformiranoj padajućoj eksponencijalnoj funkciji:

$$V_1(t) = \exp(a_1) \exp(-b_1 t) = V_1(0) \exp(-b_1 t) = 38.9 \exp(-0.0054t),$$

tj. imamo padajuću konveksnu funkciju kroz točku $(0, 38.9)$ s desnom horizontalnom asimptotom (crveno na slici dolje). Radi bolje usporedbe grafova u (c)-podzadatku, treba nam i „zadnja“ razmatrana vrijednost $V_1(400s) = 4.49$.

Ostaju još pitanja pada i rasta (s obzirom na kontekst, očekujemo da su sve tri funkcije padajuće) i konveksnosti i konkavnosti za funkcije V i V_2 . Imamo:

$$V'(t) = \exp(a - bt - ct^2 \sqrt{t}) \cdot (-b - 2c) < 0 \quad \text{za sve } t > 0,$$

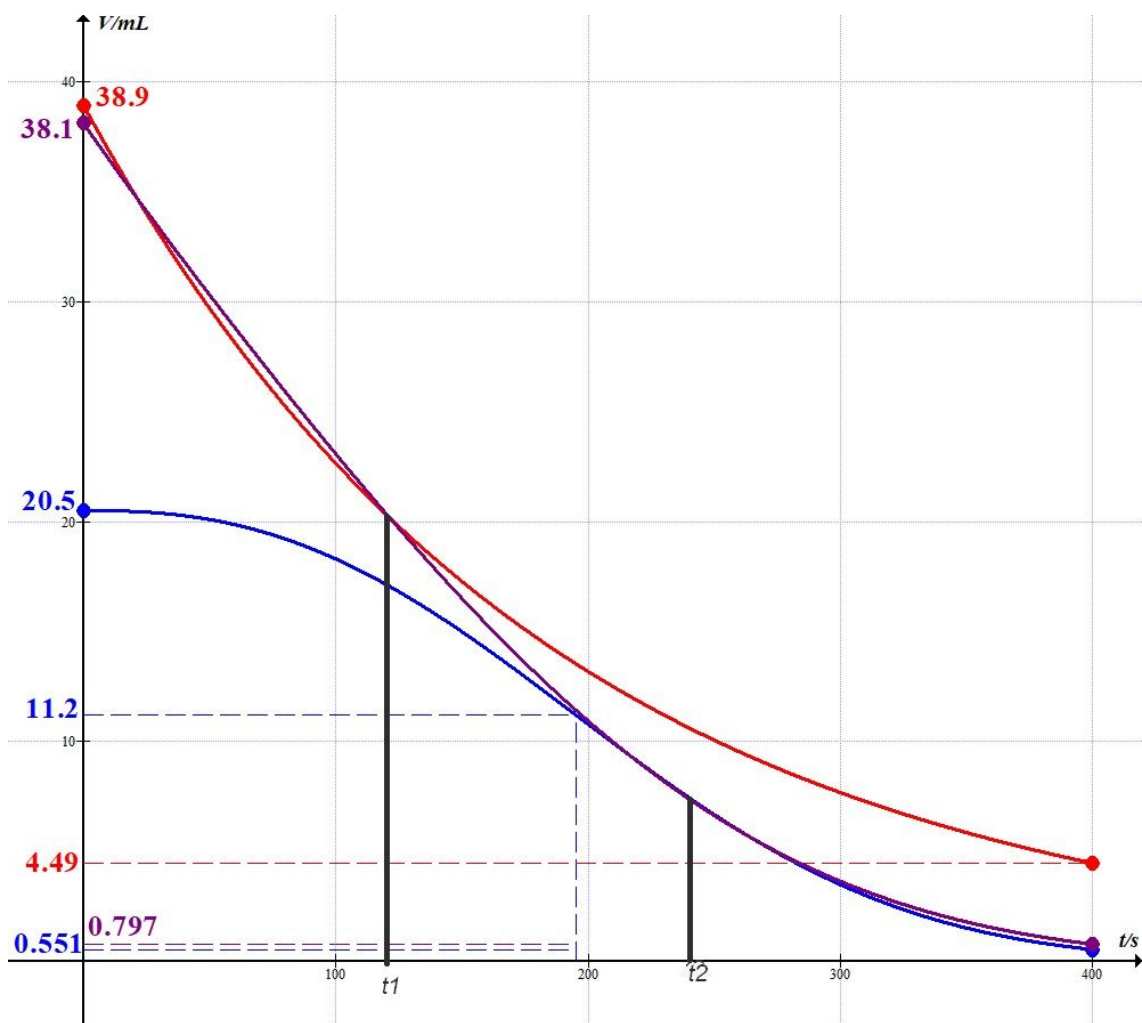
$$V_2'(t) = \exp(a_2 - c_2 t^2 \sqrt{t}) \cdot (-2c_2) < 0 \quad \text{za sve } t > 0,$$

dakle su stvarno i ove dvije funkcije padajuće. Nadalje, znamo da je V konveksna, pa možemo nacrtati i njezin graf: Padajući (ljubičasti) konveksni graf od točke $(0, 38.1)$ do $(400, V(400)) = (400, 0.797)$. Naposljetku,

$$V_2''(t) = \frac{5c_2}{4} \exp(a_2 - c_2 t^2 \sqrt{t}) \cdot \sqrt{t} \cdot (5c_2 t^{5/2} - 3) = + \cdot (5c_2 t^{5/2} - 3),$$

pa je $V_2''(t) < 0$ za $t < \left(\frac{3}{5c_2}\right)^{2/5} = 195s$, a $V_2''(t) > 0$ za $t > 195s$, tj. funkcija prvo konkavno pada to točke infleksije $(195, V_2(195)) = (195, 11.2)$, a onda dalje konveksno pada, pri čemu nas zanima samo dio do $(400, V_2(400)) = (400, 0.551)$ (plavi graf). (Svi grafovi su na sljedećoj stranici).

(c) Ovisno o preciznosti crtanja grafova u (b)-dijelu zadatka dobit ćete $t_1 \approx 120s$ (točka nakon koje se crveni i ljubičasti graf jasno razdvajaju) i $t_2 \approx 230s$ (točka prije koje su plavi i ljubičasti graf jasno razdvojeni).

Matematika 2 (18. 2. 2026.): 5. zadatak

Zadatak 5. Tvrtka *Hik* među ostalim proizvodi krigle za pivo i uočila je da proizvodnja dobro prati teorijski model poznat kao Cobb-Douglasova funkcija: Ako ulože kapital od K € i L radnih sati svih osoba koje su radile u jednoj godini, godišnje će proizvesti N krigli piva, pri čemu je

$$N = c L^\alpha K^{1-\alpha}$$

za neke pozitivne konstante c i α . Pritom svake godine u proizvodnju krigli ulažu točno 40 k€. Podaci tvrtke *Hik* o uloženim radnim satima i proizvedenim kriglama iz posljednje četiri godine su:

Godina	L	N
2022.	161	2400
2023.	146	1790
2024.	194	2310
2025.	196	2180

Koristeći metodu najmanjih kvadrata izračunajte iznose konstanti c i α za proizvodnju krigli u tvrtci *Hik*. Koliko krigli piva će *Hik* proizvesti 2026. godine ako planira ponovno uložiti točno 40 k€ i ako se u proizvodnji krigli piva odradi ukupno 150 sati?

Rješenje. Logaritmiranjem Cobb-Douglasove funkcije dobivamo da je

$$\begin{aligned} \ln N &= \ln c + \alpha \ln L + (1 - \alpha) \ln K = \\ &= \alpha(\ln L - \ln K) + \ln c + \ln K = \alpha(\ln L - \ln 40000) + \ln c + \ln 40000. \end{aligned}$$

Stavimo $y = \ln N$, $x = \ln L - \ln 40000$, $a = \alpha$ i $b = \ln c + \ln 40000$. Tada imamo tablicu

x	y	x^2	$x y$
-5.515230368	7.783224016	30.41776601	-42.92627346
-5.613028111	7.489970899	31.50608458	-42.04141721
-5.328776574	7.745002804	28.39585978	-41.27138951
-5.318520074	7.687080156	28.28665578	-40.88389012
-21.77555513	30.70527787	118.6063661	-167.1229703

Formule za metodu najmanjih kvadrata daju $a = 0.528991388\dots = \alpha$ i $b = 10.5566\dots$, dakle $c = 0.960757\dots$. Uvrštavanje u Cobb-Douglasovu funkciju daje da 150 radnih sati u 2026. očekujemo proizvodnju $N = 2001.506\dots$, dakle 2001 kriglu.